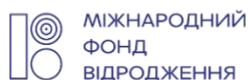

П'ята хвиля щорічного опитування українських експортерів та імпортерів

Тема 2. СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУР ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ:
митні процедури, єдине вікно та електронний документообіг

Короткий виклад основних результатів

Дослідження проведено Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій в рамках реалізації проекту Підтримка Громадської Ініціативи «За чесну та прозору митницю» за фінансової підтримки Європейського Союзу, МФ «Відродження» та Atlas Network

Зміст

ГОЛОВНЕ	3
1. Структура опитаних підприємств.....	4
2. Проблеми, пов'язані з проходженням певних процедур	4
2.1. Процедура «Попереднє митне оформлення»	5
2.2. Процедура «Прийняття рішень щодо класифікації товарів»	6
2.3. Процедура «Прийняття рішень щодо митної вартості товарів»	7
2.4. Процедура «Взяття проб та зразків товарів».....	9
2.5. Процедура «Надання сертифікатів проходження на товар при митному оформленні»	10
2.6. Процедура «Митний огляд товарів»	11
2.7. Процедура «Пост-митний аудит»	13
3. Затримки вантажів під час митного контролю	14
4. Чи варто поступитися на митниці, щоб уникнути простою товарів?	16
5. Оскарження дій митних органів	17
6. Єдине вікно.....	21
7. Статус АЕО.....	25
8. Спільний митний контроль	26
9. Електронний документообіг	28
Методологія опитування.....	30
Розподіл респондентів за митницями	31
Митні пости, де підприємства здійснюють оформлення	32

ГОЛОВНЕ

У цьому опитуванні підприємствам було поставлено питання про те, які митні процедури вони проходять при здійсненні ЗЕД та з якими труднощами стикаються при проходженні цих процедур. В результаті було визначено 7 процедур, з якими стикаються учасники ЗЕД:

- (1) попереднє митне оформлення;
- (2) прийняття рішень щодо митної вартості товарів;
- (3) прийняття рішення щодо класифікації товару;
- (4) взяття проб та зразків товарів;
- (5) надання сертифікатів походження на товар при митному оформленні;
- (6) здійснення митного огляду товарів;
- (7) пост-митний аудит (документальні перевірки після митного оформлення).

Для кожної процедури було визначено перелік труднощів, з якими можуть зіштовхуватися підприємства-учасники ЗЕД.

За виключенням окремих процедур, опитані підприємства нечасто повідомляють про труднощі при процедурах митного оформлення.

Імпорттери повідомляють про труднощі при митних процедурах частіше від експортерів.

Класифікація товарів та прийняття рішення щодо їхньої митної вартості – найпроблемніші митні процедури для опитаних підприємств.

Більше половини імпортерів повідомляють про труднощі на етапі прийняття рішення щодо митної вартості товарів. Спільними труднощами для різних митних процедур є завищення митної вартості товарів, вимоги надати багато додаткових документів та різний підхід до одних і тих же норм законодавства чи товарів.

Майже 2/3 експортерів не стикалися із затримкою вантажів порівняно з менш ніж половиною імпортерів. Головною причиною таких затримок при експорті та імпорті залишаються черги на кордоні.

Успішність оскарження бізнесом дій митниці покращується. Частка підприємств з повністю або частково успішним досвідом оскарження – найбільша за 4 хвили опитування з 2016 року.

Рівень поінформованості про процедуру оскарження залишається низьким: лише половина респондентів ознайомлені з нею.

Лише кожен п'ятий респондент має досвід оскарження. Найбільше потребують вдосконалення обґрунтованість рішень, та забезпечення неупередженого, повного і справедливого розгляду скарги.

Більше, ніж 2/3 опитаних не знають, що таке статус АЕО.

Ідея спільного митного контролю з країнами-сусідками має значну підтримку з боку бізнесу, особливо на тих митницях, де великі черги.

Частка бізнесу, що подає документи при ЗЕД в електронному вигляді, склала більше 80% у 2020 році. Вона практично не змінюється з 2016 року – автоматизація на митниці не зростає. Платіжне доручення про сплату мита найчастіше подають лише в електронному вигляді.

1. Структура опитаних підприємств

Серед 1045 підприємств, опитаних у 2020 році, представлені мікропідприємства (42,3%), малі (28%), середні (21,4%) та великі (8,2%) підприємства.

Підприємства-учасники ЗЕД, які взяли участь в опитуванні, поділяються на три групи за видом ЗЕД:

- ті, які лише експортують (24,4%) – далі «виключно експортери»,
- ті, що лише імпортують (40,8%) – далі «виключно імпортери»,
- підприємства, що здійснюють як експорт, так і імпорт (34,8%).

Опитані підприємства-учасники ЗЕД працюють у секторах сільського господарства, промисловості, торгівлі та інших секторів послуг (далі «послуг»).

86,8% підприємств повідомили, що працюють з митними брокерами.

Європейський Союз є найпоширенішим напрямком як експорту, так і імпорту для опитаних підприємств.

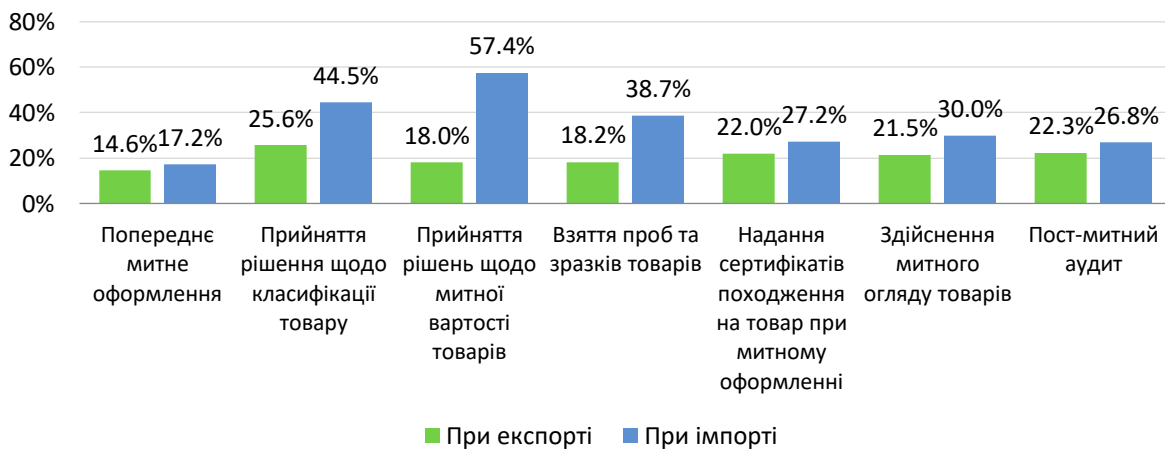
67,5% респондентів склали чоловіки, 32,5% – жінки.

2. Проблеми, пов'язані з проходженням певних процедур

Підприємства, які взяли участь в опитуванні, повідомили про те, які митні процедури вони проходили у своїй зовнішньоекономічній діяльності та з якими труднощами стикаються при кожній з цих процедур.

Серед усіх процедур митного оформлення найбільш проблемними з точки зору імпортерів є процедури **прийняття рішень щодо класифікації товару, прийняття рішення щодо митної вартості товарів та взяття проб та зразків товарів**.

Рис. 1. Частка підприємств, які стикаються з труднощами при зазначених процедурах митного оформлення, %

2.1. Процедура «Попереднє митне оформлення»

- Найбільша проблема на етапі попереднього митного оформлення, на думку експортерів, – це технічні проблеми, у тому числі з комп'ютерною обробкою документів.
- Наступна за важливістю проблема – це неузгодженість українських та закордонних документів.

Рис. 2. Труднощі при процедурі попереднього митного оформлення з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

- Проблема №1 при попередньому митному оформленні для імпортерів – це неузгодженість українських та закордонних документів. Далі, йдуть труднощі з попередньою класифікацією, тривалість процедури технічні проблеми викликані, зокрема комп'ютерною обробкою

Рис. 3. Труднощі при процедурі попереднього митного оформлення з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

- Експортери частіше від імпортерів повідомляють про технічні проблеми, імпортери частіше вказують на неузгодженість між українськими та закордонними документами.
- Корупція – найменш поширена проблема при цій процедурі, але при імпорті про неї повідомляють удвічі частіше, ніж при експорті.

2.2. Процедура «Прийняття рішень щодо класифікації товарів»

- Експортери найчастіше називають такі проблеми при класифікації товарів, як необґрунтоване присвоєння коду з вищою ставкою мита, відмова митних органів визнавати заявлений код товару та неврахування основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД.
- Корупція, тривалість процедури та складання протоколу при порушенні митних правил при збільшенні ставки мита замикають рейтинг труднощів експортерів при оцінці труднощів процедури прийняття рішень щодо класифікації товару.

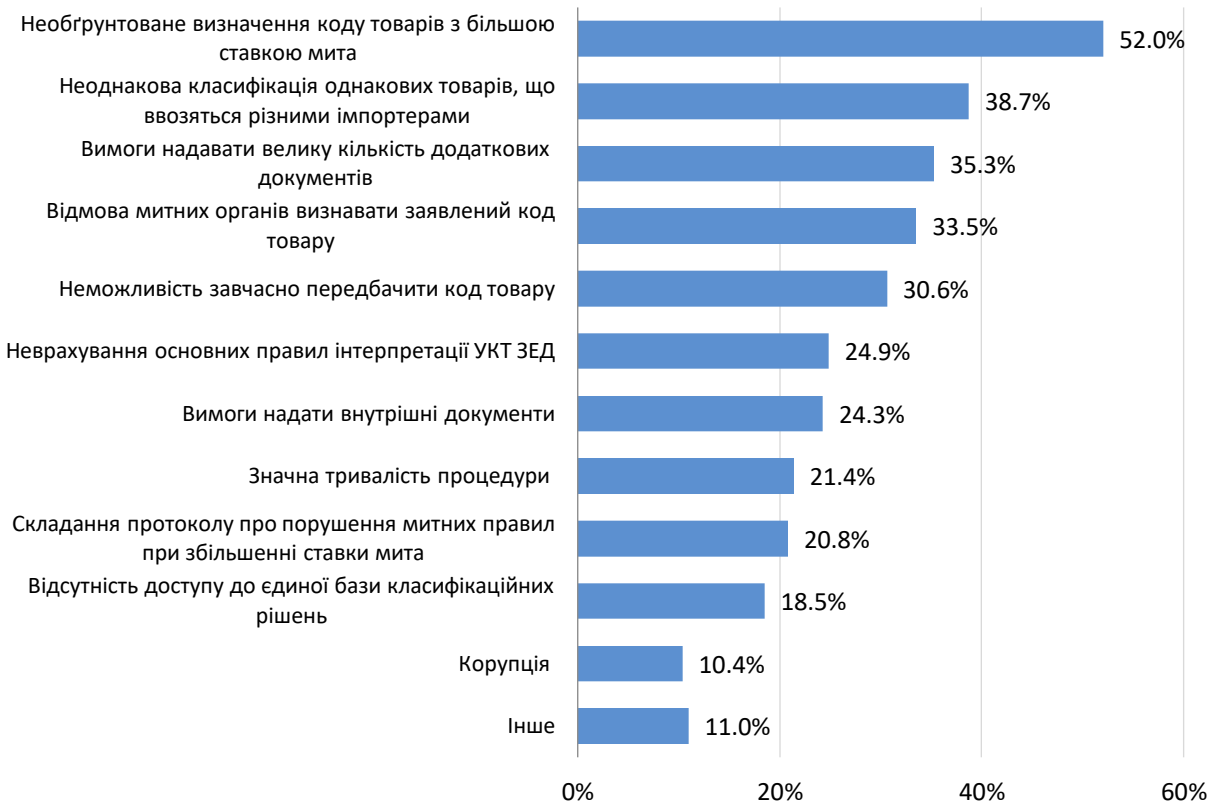
Рис. 4. Труднощі при процедурі прийняття рішення щодо класифікації товару з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

- Найпоширеніша проблема при процедурі прийняття рішення щодо класифікації товару з точки зору імпортерів – необґрунтоване надання товару коду з вищою ставкою мита.
- На другому місці з великим відривом – проблема неоднакової класифікації однакових товарів, третє місце посідає вимоги надання великої кількості додаткових документів, Четверте та п'яте місце за проблемами пов'язаними з кодами товарів — відмова митних органів визнавати заявлений код товару та неможливість завчасно передбачити код товару.

- Корупція посідає останнє місце (перед «іншим») в рейтингу труднощів при прийнятті рішення щодо класифікації товарів з точки зору імпортерів.

Рис. 5. Труднощі при процедурі прийняття рішення щодо класифікації товару з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

2.3. Процедура «Прийняття рішень щодо митної вартості товарів»

- Експортери найчастіше називають такі проблеми при процедурі прийняття рішень щодо митної вартості товарів, як відмова митниці визнавати ціну товару за контрактом та необґрунтоване (на думку бізнесу) підвищення митної вартості товарів.
- Важливі проблеми з точки зору експортерів також стосуються документів: це вимоги надати внутрішні документи та вимоги надати велику кількість додаткових документів.
- Обидві проблеми називає приблизно один з кожних чотирьох експортерів, які повідомили про труднощі на етапі прийняття рішень щодо митної вартості товарів.
- Більше 60% імпортерів повідомляють про необґрунтоване збільшення митної вартості та відмову митниці визначити вартість за контрактом при цій процедурі.
- Більше 50% імпортерів вказують на непрозорість визначення митної вартості та на вимоги митниці надати багато додаткових документів.

Рис. 6. Труднощі при процедурі прийняття рішень щодо митної вартості товарів з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

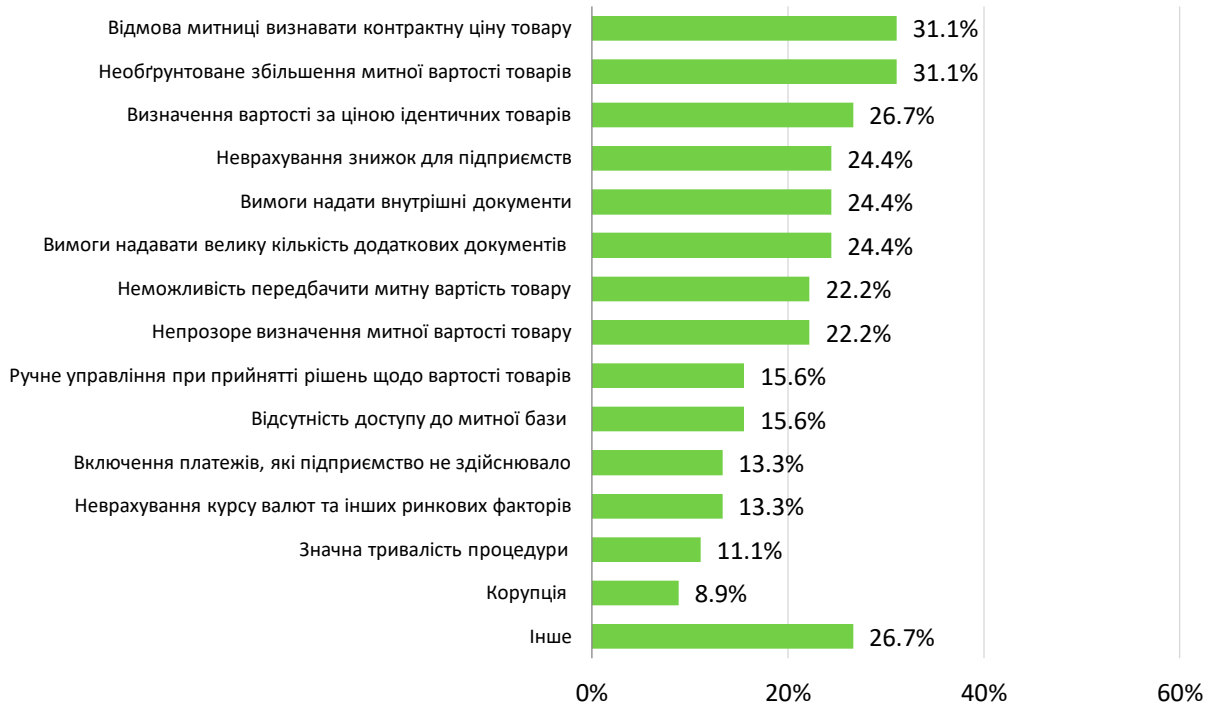
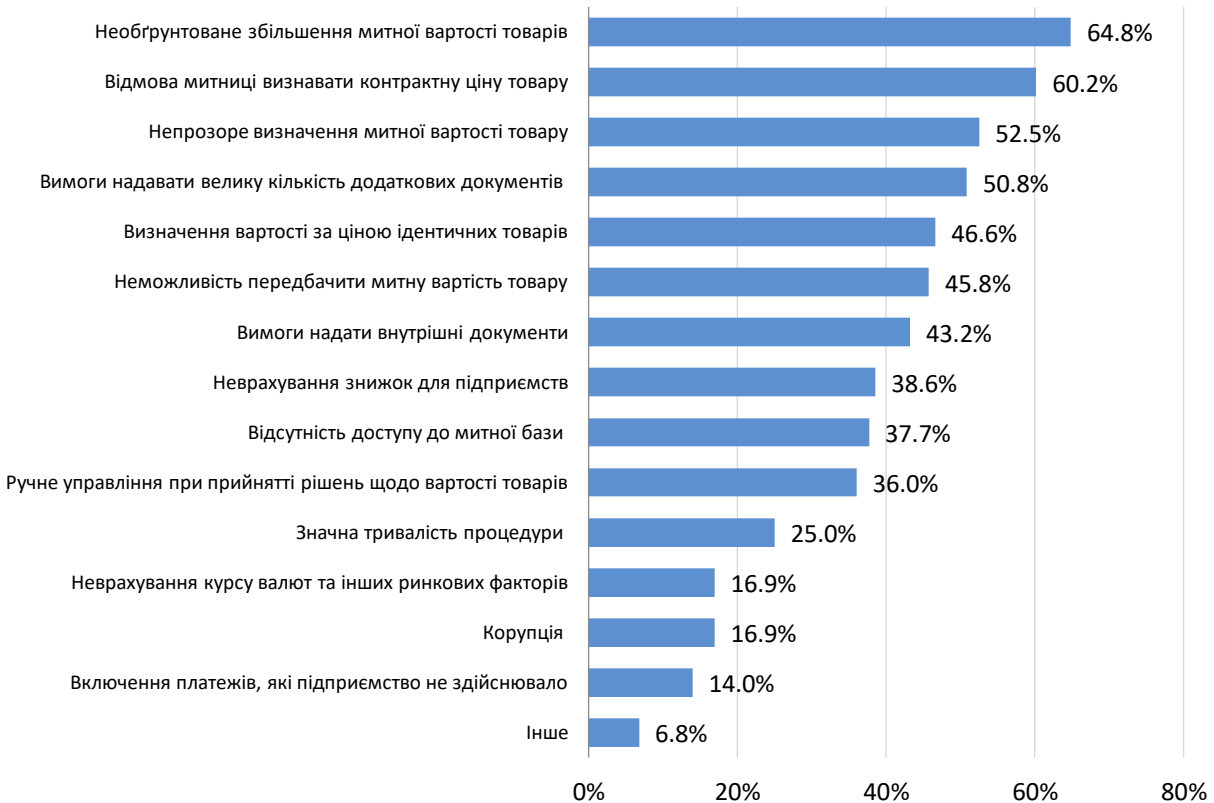

Рис. 7. Труднощі при процедурі прийняття рішень щодо митної вартості товарів з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

2.4. Процедура «Взяття проб та зразків товарів»

- Більше 50% експортерів, які вказали, що зіштовхувалися з труднощами при взятті проб і зразків товарів, однак не обрали жодної з запропонованого списку труднощів..
- Для тих, які вказали на конкретні труднощі, основні – це різний підхід до одного і того ж законодавства з боку митників та значна тривалість процедури.

Рис. 8. Труднощі при процедурі взяття проб та зразків товарів з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

Рис. 9. Труднощі при процедурі взяття проб та зразків товарів з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

- Головна проблема для імпортерів при процедурі взяття проб та зразків товарів – це значна тривалість процедури взяття проб і зразків товарів.

- На другому та третьому місці для імпортерів – такі проблеми, як необґрунтоване проведення цієї процедури та різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників.

2.5. Процедура «Надання сертифікатів проходження на товар при митному оформленні»

- Основна проблема, на яку вказують експортери при процедурі надання сертифікатів походження на товар, – це вимога надавати багато додаткових документів.
- На 2му місці з точки зору експортерів – така проблема, як значна тривалість цієї процедури.
- При цьому третина експортерів, які повідомили про труднощі при цій процедурі, не обрали жодної з перелічених проблем.

Рис. 10. Труднощі при процедурі надання сертифікатів походження на товар при митному оформленні з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

- Говорячи про труднощі при процедурі надання сертифікатів походження на товар, імпортери найчастіше повідомляють про таку проблему, як вимоги митниці надавати багато додаткових документів.
- Приблизно кожен 5й імпортер повідомляє про такі проблеми, як ручне управління при прийнятті рішень щодо сертифікатів походження та значна тривалість процедури.

Рис. 11. Труднощі при процедурі надання сертифікатів походження на товар при митному оформленні з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

2.6. Процедура «Митний огляд товарів»

- Серед експортерів, які повідомляли про перешкоди на етапі митного огляду товарів, більше 40% не обрали жодної з перелічених проблем при проходженні цієї процедури.
- Значна тривалість митного огляду займає перше місце серед проблем при цій процедурі для експортерів. На другому місці зі серед проблем — з істотним відривом – необґрунтованість митного огляду. Третьє-четверте місця ділять неоднаковий підхід при огляді однакових товарів та пошкодження упаковки.
- Питання штрафів, корупція, складність процедури, непрозорість прийняття рішення посідають останні позиції в рейтингу труднощів, з точки зору експортерів.
- Серед імпортерів, які повідомляли про перешкоди на етапі митного огляду товарів, більше 30% не обрали жодної з перелічених проблем при проходженні цієї процедури.
- Основною проблемою при проходженні процедури митного огляду товарів, з точки зору імпортерів, є значна тривалість митного огляду. Друге місце посідає проблема пошкодження упаковки товарів та погіршення їхнього вигляду. Третє місце серед проблем при митному огляді (для кожного четвертого імпортера) займає проблема необґрунтованості митного огляду.
- Необґрунтовані штрафи, ініціювання пере-огляду та проведення митного огляду більше одного разу для однієї операції ЗЕД посідають останні місця в рейтингу труднощів для при проходженні митного огляду з точки зору імпортерів.

Рис. 12. Труднощі при проходженні митного огляду товарів з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

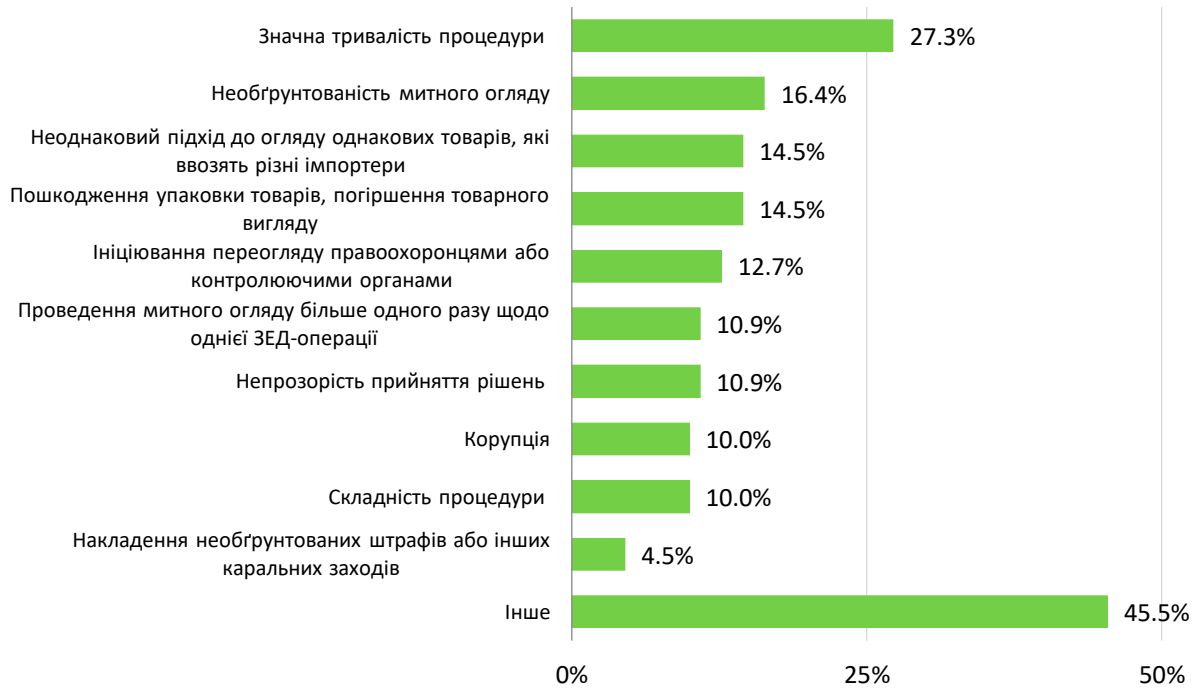
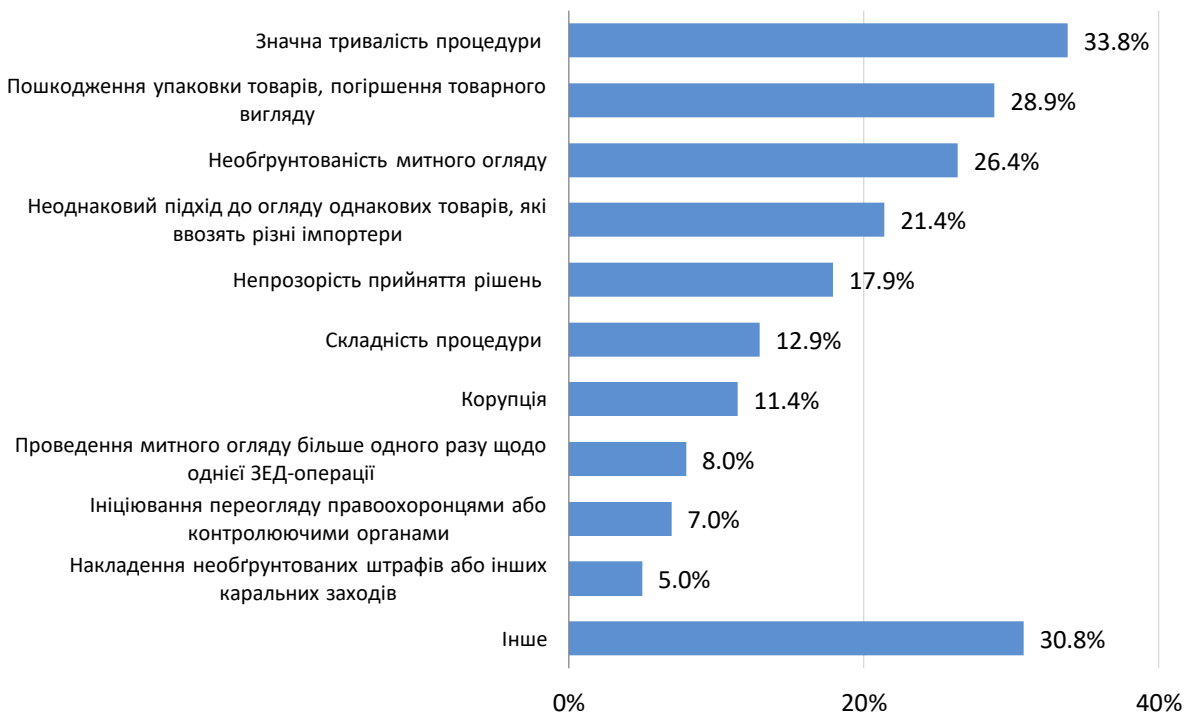

Рис. 13. Труднощі при проходженні митного огляду товарів з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

2.7. Процедура «Пост-митний аудит»

- Майже половина експортерів не вказали на жодну із перелічених в анкеті проблем при пост-аудиті.
- Різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників та аудиторів – основна перешкода при цій процедурі, з точки зору експортерів.
- Далі в рейтингу труднощів, з точки зору експортерів, йдуть необґрунтоване збільшення митної вартості товарів на етапі пост-митного аудиту та значну тривалість процедури пост-аудиту.
- Більше 40% імпортерів не вказали на жодну з перелічених проблем при пост-аудиті.
- Основна проблема при процедурі пост-митного аудиту з точки зору імпортерів — різний підхід до одних і тих же вимог законодавства з боку митників та аудиторів.
- На другому місці — складність процедури. Зауважимо, що складність процедури пост-аудиту знаходиться на 2му місці у рейтингу проблем для імпортерів, тоді як для експортерів – на 5-му. Імпортери повідомляють про цю проблему майже удвічі частіше, ніж експортери.
- Третє-четверте місця в списку труднощів з точки зору імпортерів поділяють необґрунтоване збільшення митної вартості товару на етапі пост-аудиту та значна тривалість процедури пост-аудиту.

Рис. 14. Труднощі при процедурі пост-митного аудиту з точки зору експортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

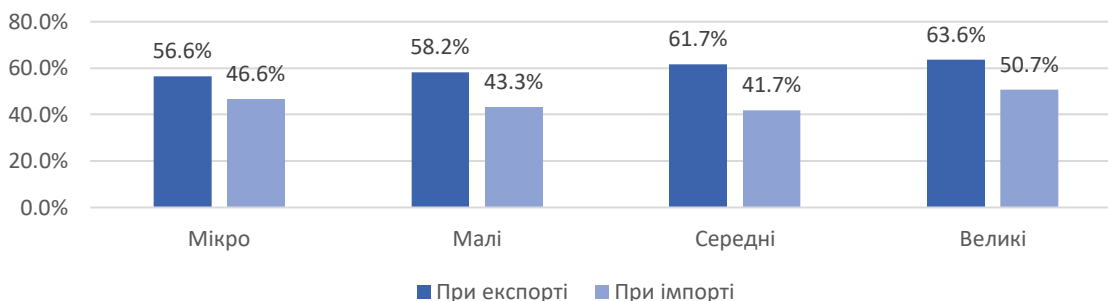
Рис. 15. Труднощі при процедурі пост-митного аудиту з точки зору імпортерів, % респондентів, які повідомили про труднощі

3. Затримки вантажів під час митного контролю

- Результати дослідження свідчать, що експортери стикаються зі затримками менш часто ніж імпортери. Майже 2/3 експортерів (59,6%) повідомили, що не стикалися із затримкою вантажів порівняно з менш ніж половиною імпортерів (45,2%).
- Черги на кордоні залишаються головною причиною затримок під час митного контролю як для експортерів, так і імпортерів. Про це повідомили відповідно 69,8% експортерів та 65,4% імпортерів, які стикалися зі затримками. У 2018 році черги на кордоні також були головною причиною затримок.
- Для імпортерів важливими причинами затримок також є зміна митної вартості товарів, зауваження до документів та проведення митного огляду у пунктах пропуску через кордон. Для експортерів інші важливі проблеми – проведення митного огляду у пунктах пропуску через кордон, зауваження до документів та нестача інспекторів на місцях.

Рис. 16. Частка підприємств без затримок вантажів, за розміром підприємств, % опитаних

- Результати дослідження свідчать, що зі зростанням розміру підприємства зменшується ймовірність затримок під час митного контролю. Найменше затримок на кордоні зазнає великий бізнес.

Рис. 17. Основні причини затримки митних вантажів під час митного контролю при експорті, % респондентів зі затримками

Рис. 18. Основні причини затримки митних вантажів під час митного контролю при імпорті, % респондентів зі затримками

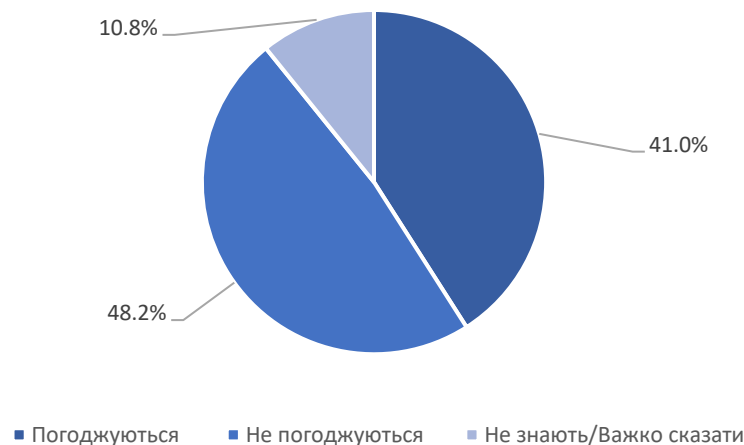

- У розрізі секторів найменше стикаються зі затримками сільськогосподарські та промислові підприємства. Водночас у торгівлі та сфері послуг нижча частка підприємств, які ніколи стикалися зі затримками.

4. Чи варто поступитися на митниці, щоб уникнути простою товарів?

- Представників бізнесу запитали, чи погоджуються вони з твердженням, що задля уникнення простою товарів доцільніше погодитися із незаконними або надмірними, на їхню думку, вимогами митниці, ніж оскаржувати їх в законному порядку.
- 41% респондентів погодилися з цим твердженням.
- Це вказує на те, що тривалі і складні для бізнесу процедури на митниці створюють ризики корупції та порушення законодавства. Разом з цим, майже половина опитаних не погоджуються з цим твердженням.
- Виключно імпортери та підприємства, що імпортують та експортують, частіше від виключно експортерів погоджуються з цим твердженням.
- Отже, імпортери можуть бути більше вразливі до загрози простою вантажів через незаконні або надмірні вимоги митниці.
- Мікро- та малі підприємства частіше від середніх та великих погоджуються з цим твердженням.

Рис. 19. Реакція на твердження, що доцільніше погодитися із незаконними або надмірними вимогами митниці, ніж оскаржувати їх в законному порядку, % респондентів

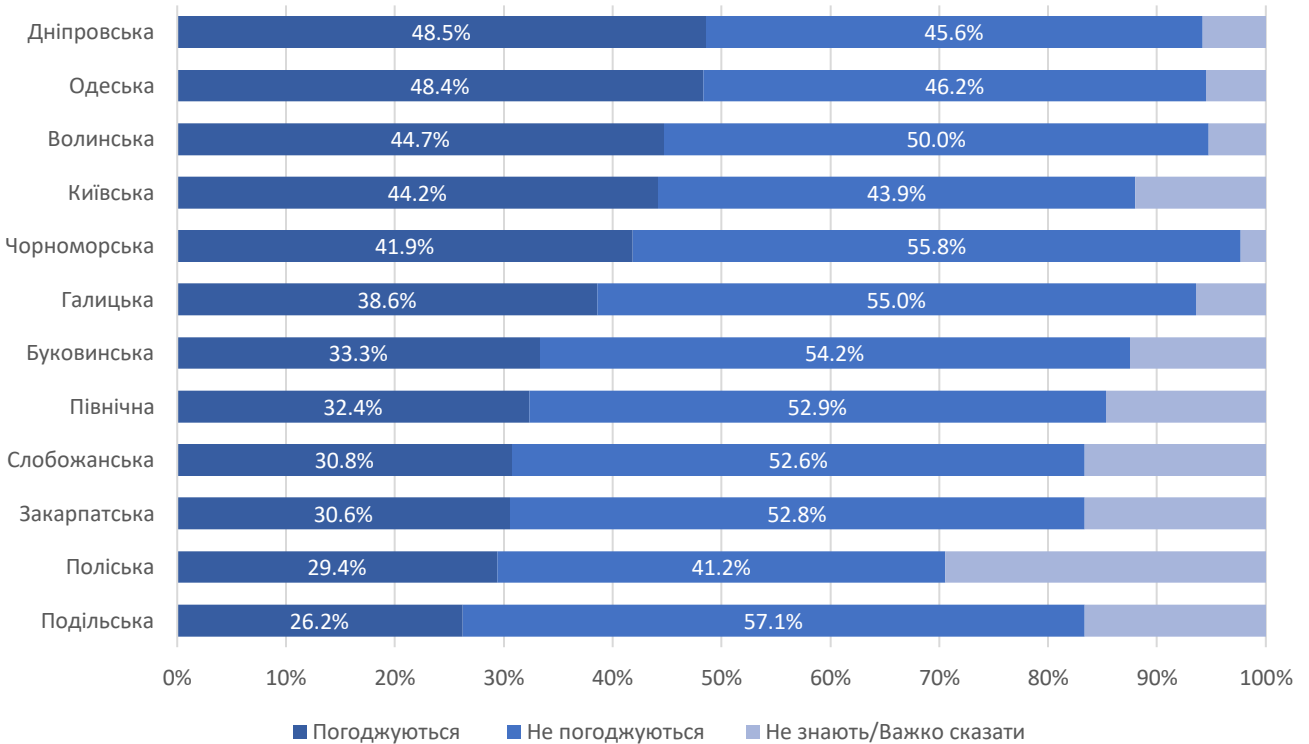

- Найчастіше з цим твердженням погоджуються підприємства, що здійснюють митне оформлення на Дніпровській та Одеській митницях.
- Найрідше – ті, що здійснюють митне оформлення на Подільській та Поліській митницях.

- Серед підприємств на Поліській митниці – найбільша частка опитаних, які не змогли відповісти на це запитання (29,4%). Найменше таких респондентів на Чорноморській митниці (2,3%).

Рис. 20. Реакція на твердження, що доцільніше погодитися із незаконними або надмірними вимогами митниці, ніж оскаржувати їх в законному порядку, за митницею, % респондентів

5. Оскарження дій митних органів

- У 2020 році 53,5% респондентів повідомили, що ознайомлені з можливістю та процедурою адміністративного та судового оскарження дій митних органів. Таким чином показник знаходиться приблизно на рівні 2018 року. Тоді з процедурою адміністративного та судового оскарження були ознайомлені 51,5% респондентів.
- У 2020 році 18% опитаних повідомили, що мали досвід оскарження (у 2018 році – 15,9%). Таким чином впродовж останніх років ситуація залишається майже незмінною.
- Бізнес, що експортує та імпортує, а також великі підприємства, краще ознайомлені з можливістю оскарження та частіше мають такий досвід.
- Найкраще з можливістю та процедурою адміністративного або судового оскарження дій митниці ознайомлені опитані на Північній митниці (64,7%), найгірше – на Буковинській (37,5%).
- Досвід оскарження найчастіше мали підприємства Дніпровської митниці (35,0%), найрідше – Волинської митниці (5,3%)

Рис. 21. Поінформованість та досвід оскарження за видом ЗЕД, % опитаних

Рис. 22. Поінформованість та досвід оскарження за видом розміром підприємств, % опитаних

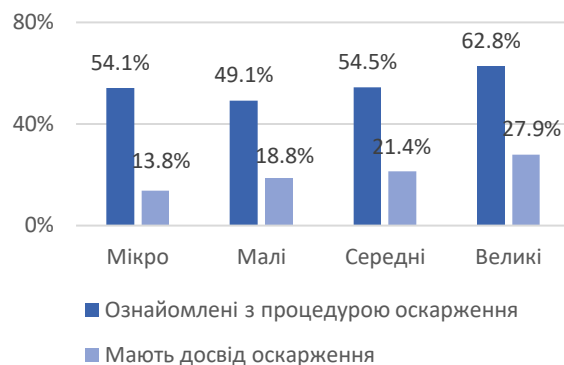
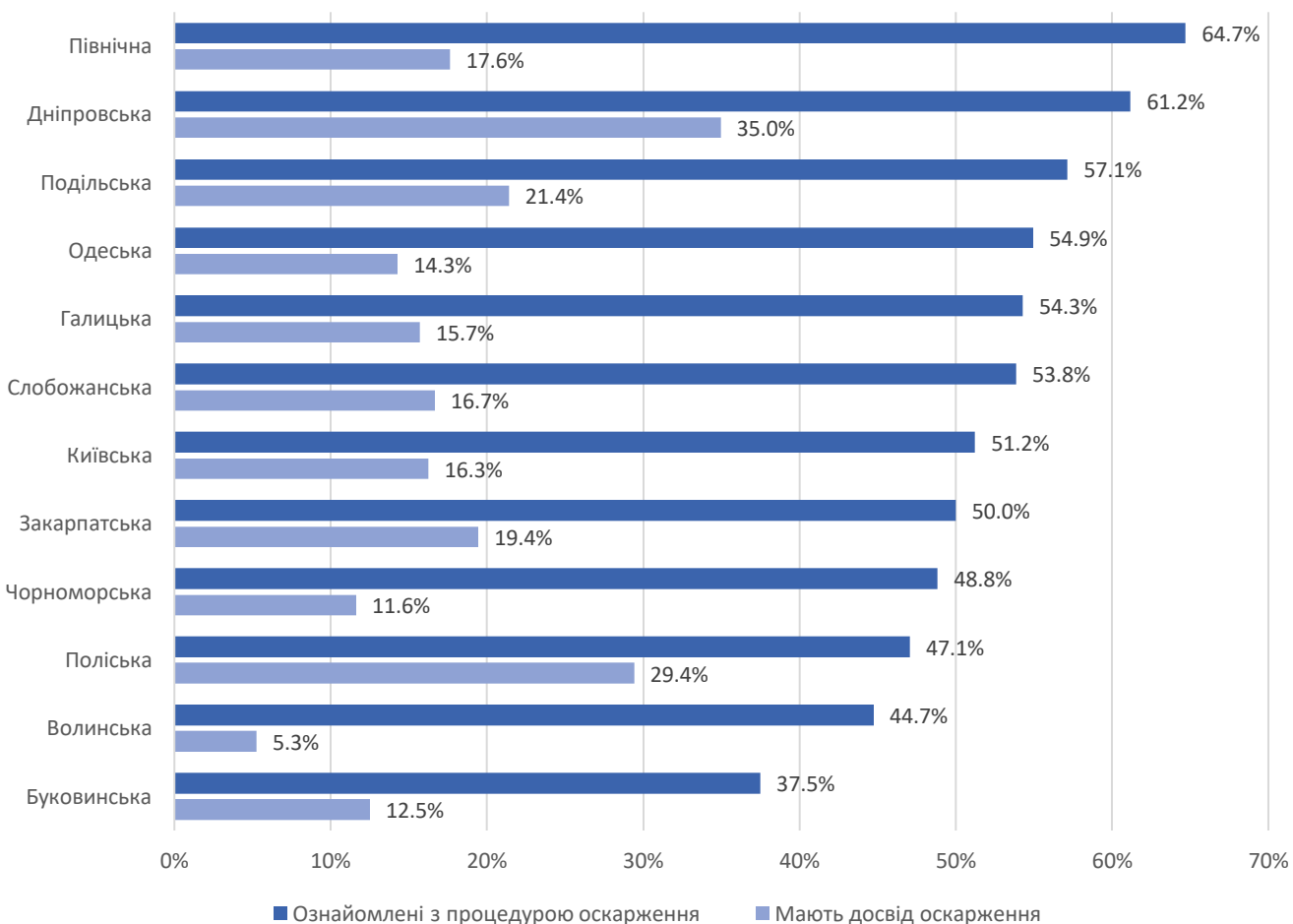

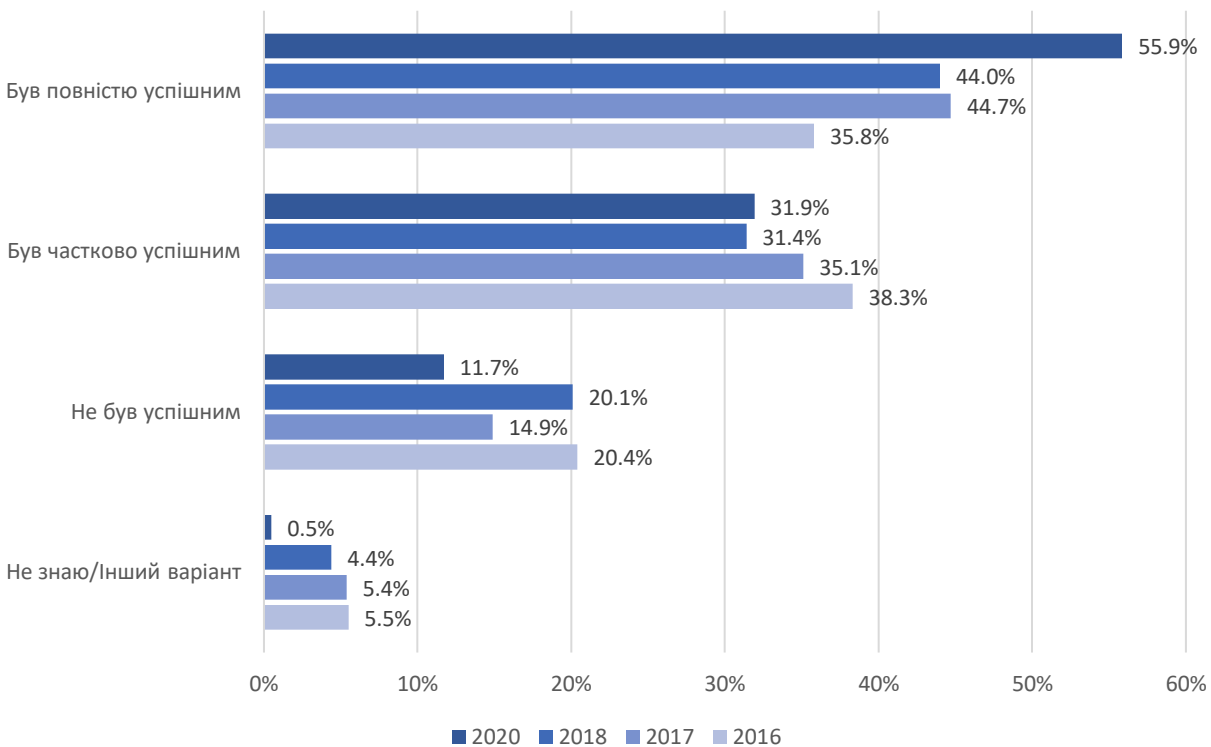
Рис. 23. Поінформованість про оскарження та досвід оскарження за митницею, % респондентів¹

¹ Відповіді підприємств на Азовській та Східній митниці не враховані в аналізі через недостатню кількість опитаних.

- Оскарження дій митних органів було частково або повністю успішним для 87,8% підприємств, які мали такий досвід. Це найбільша частка за 4 хвили опитування з 2016 року.
- Згідно з результатами дослідження, порівняно з 2018 роком вдвічі зменшилась частка респондентів з неуспішним досвідом.
- Результати дослідження свідчать, що найбільш позитивний досвід щодо митного оскарження мають підприємства, які виключно експортують. Зокрема 68,8% експортерів (які виключно експортують), які оскаржували рішення митних органів, мали повністю успішний досвід, а серед імпортерів (які виключно імпортують) – лише 46,2%.

Рис. 24. Оцінка успішності адміністративного або судового оскарження дій митних органів, % підприємств, які мали такий досвід²

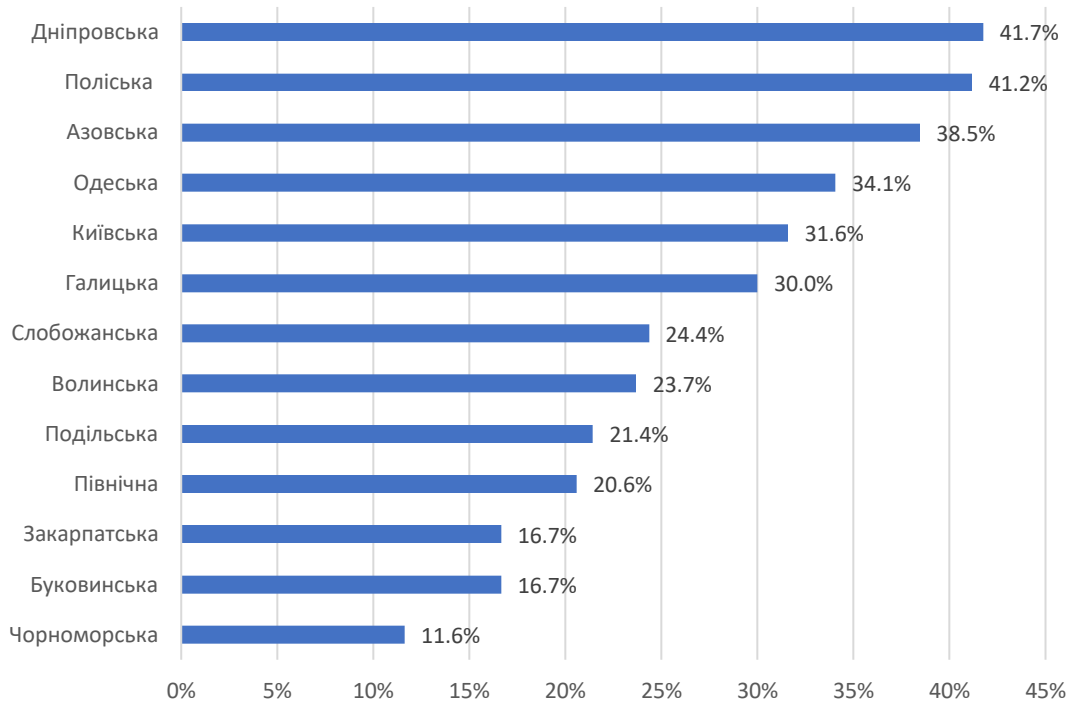

- Згідно з результатами опитування, лише 51,1% підприємств, які оскаржували дії митних органів, вказали, що їм було забезпечено право на заслуховування.
- Результати опитування вказують, що лише 36,2% підприємств, які мали досвід митного оскарження, вважають відповідь митного органу на скаргу обґрунтованою.
- 29,7% підприємств повідомили, що не оскаржували дій митних органів через економічну недоцільність (через простий транспорту, витрати на правову допомогу тощо), хоча вони вважали рішення та/або дії митниці незаконними.

² Інший варіант, зокрема, може включати скарги, розгляд яких ще триває.

- Про економічну недоцільність більш часто повідомляють імпортери, підприємства менших розмірів та представники сфери торгівлі.
- Найчастіше про економічну недоцільність повідомляють на Дніпровській та Поліській митницях, найрідше – на Чорноморській, Буковинській та Закарпатській митницях.³
- Найчастіше про випадки економічної недоцільності митного оскарження повідомляють підприємства Дніпропетровської та Одеської областей. Найрідше повідомляють у Херсонській, Житомирській та Закарпатській областях
- В семи регіонах частка підприємств, що не оскаржували митні дії через економічну недоцільність, становить третину і більше від опитаних.

Рис. 25. Частка підприємств, які не оскаржували дій митних органів через економічну недоцільність, за митницями, % респондентів

- На думку опитаних підприємств, у сфері оскарження дій митних органів найбільше потребують вдосконалення: обґрунтованість рішень митного органу за результатами розгляду скарги, забезпечення неупередженого, повного і справедливого розгляду скарги.
- Згідно з результатами опитування, лише кожен десятий респондент (менше 10% опитаних вважають), що жоден з аспектів оскарження не потрібно вдосконалювати.
- МСП частіше від підприємств великого розміру вказують на необхідність відкритого розгляду скарг та покращення обґрунтованості рішень. Водночас великі підприємства частіше висловлюють потребу у швидкому та зрозумілому випуску товарів у вільний обіг.

³ Відповіді підприємств на Східній митниці не враховані в аналізі через недостатню кількість опитаних.

Рис. 26. Елементи здійснення адміністративного оскарження, які потребують вдосконалення, % респондентів

6. Єдине вікно

- Митне законодавство передбачає, що усі суб'єкти ЗЕД за рідкісними виключеннями проходять митні процедури через систему «єдиного вікна».
- 18,9% опитаних підприємств повідомили, що проходили митний контроль через «єдине вікно».
- Більшість респондентів (70%) працюють через митних брокерів або не змогли відповісти на запитання про те, чи у них є досвід проходження митних процедур через «єдине вікно».
- Без врахування цих респондентів частка підприємств, що користувалися «єдиним вікном», складає 63,3%, що значно менше, ніж передбачено законодавством.
- Виключно експортери найчастіше повідомляють, що не мали досвіду проходження митних процедур через «єдине вікно».
- Що більшим є розмір підприємств, тим більше вони користуються «єдиним вікном»: зменшується частка підприємств, які працюють через митних брокерів.
- Підприємства на Слобожанській та Закарпатській митницях найчастіше повідомляють про те, що мають досвід проходження митних процедур через «єдине вікно».
- На Волинській митниці найрідше повідомляють про такий досвід – тут найбільша частка респондентів, що працюють через митних брокерів або не змогли відповісти (84,2%).
- На Північній та Одеській митницях бізнес найчастіше повідомляє, що не має такого досвіду.

Рис. 27. Досвід проходження заходів митного контролю через «єдине вікно», % респондентів

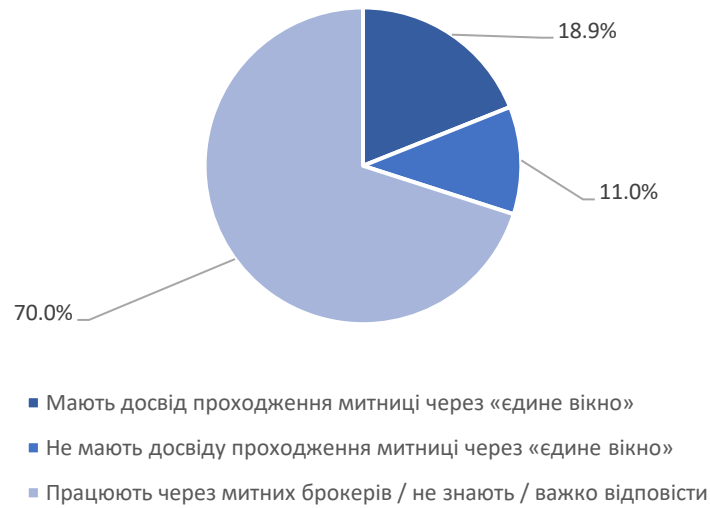
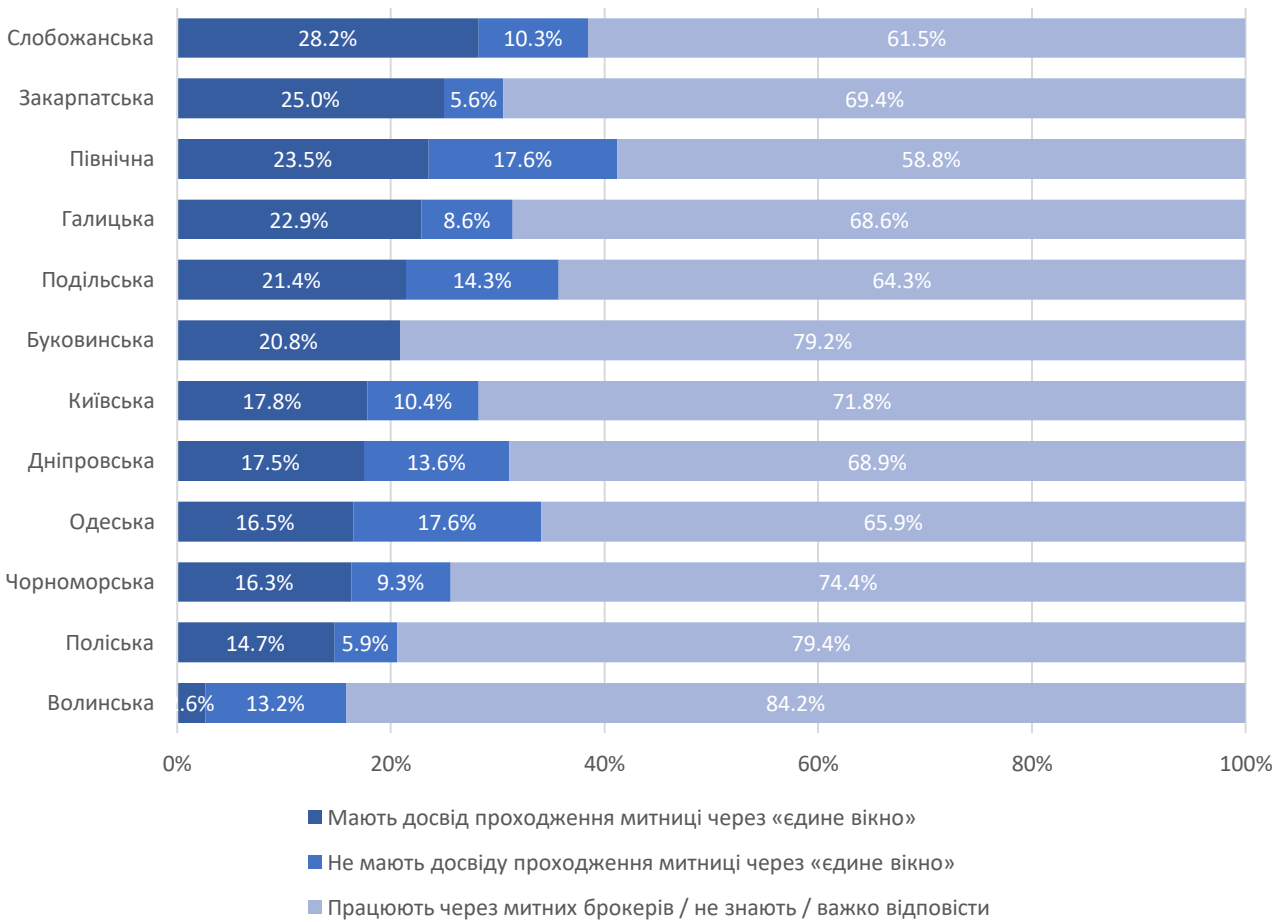
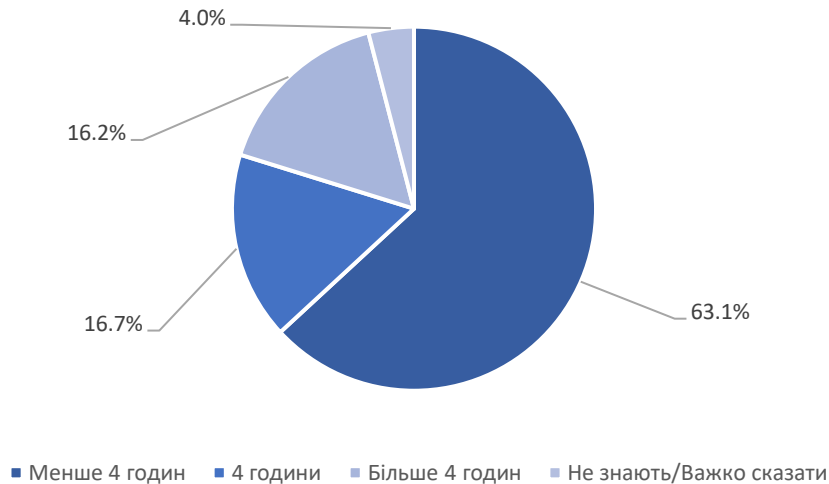

Рис. 28. Досвід проходження заходів митного контролю через «єдине вікно» за митницею, % респондентів

- 63,1% підприємств, які проходили митний контроль через «єдине вікно», сказали, що час проходження контролю через «єдине вікно» триває менше 4 годин.

Рис. 29. Оцінка тривалості проходження заходів митного контролю через «єдине вікно», % респондентів

- 16,7% сказали, що воно триває рівно 4 години, і майже така ж частка – що цей контроль перевищує 4 години.
- Виключно імпортери частіше від інших підприємств повідомляють, що ця тривалість перевищує 4 години. Великі підприємства найкраще оцінюють тривалість проходження процедур через «єдине вікно»: 72,7% стверджують, що це займає менше 4 годин і лише 4,5% – що більше 4 годин.
- У сферах торгівлі і послуг час проходження «єдиного вікна» оцінюють найдовше: приблизно кожен четвертий респондент сказав, що воно займає більше 4 годин.

Рис. 30. Оцінка того, чи діє на «єдиному вікні» принцип мовчазної згоди, % респондентів

- 38,4% підприємств, що проходили митні процедури через «єдине вікно», вказали, що при митному контролі через «єдине вікно» діє принцип «мовчазної згоди». При цьому майже така ж частка опитаних – 35,4% – сказали, що цей принцип не діє.
- Виключно експортери найчастіше вважають, що на «єдиному вікні» діє принцип «мовчазної згоди» (51,6%). Натомість виключно імпортери найчастіше не погоджуються з цим (41,5%).
- Мікропідприємства рідше від інших підтверджують, що на «єдиному вікні» діє принцип «мовчазної згоди» (21,2%).
- Представники сфери торгівлі рідше від інших підтверджують, що цей принцип працює.

Рис. 31. Оцінка того, чи всі документи подаються через «єдине вікно» в електронному вигляді, % респондентів

- 63,6% респондентів, які проходили митний контроль через «єдине вікно», підтвердили, що усі документи подаються через цю систему в електронному вигляді.
- Водночас, удвічі менша частка (31,3%) респондентів сказала, що не усі документи подаються через «єдине вікно» в електронному вигляді.
- Бізнес, що експортує та імпортує, рідше від решти говорить про те, що усі документи подаються в електронному вигляді (59,6%).
- Подання усіх документів в електронному вигляді частіше від решти підтверджують мікропідприємства (69,2%).
- У сфері послуг це підтверджують рідше порівняно з іншими секторами (46,2%).

7. Статус АЕО

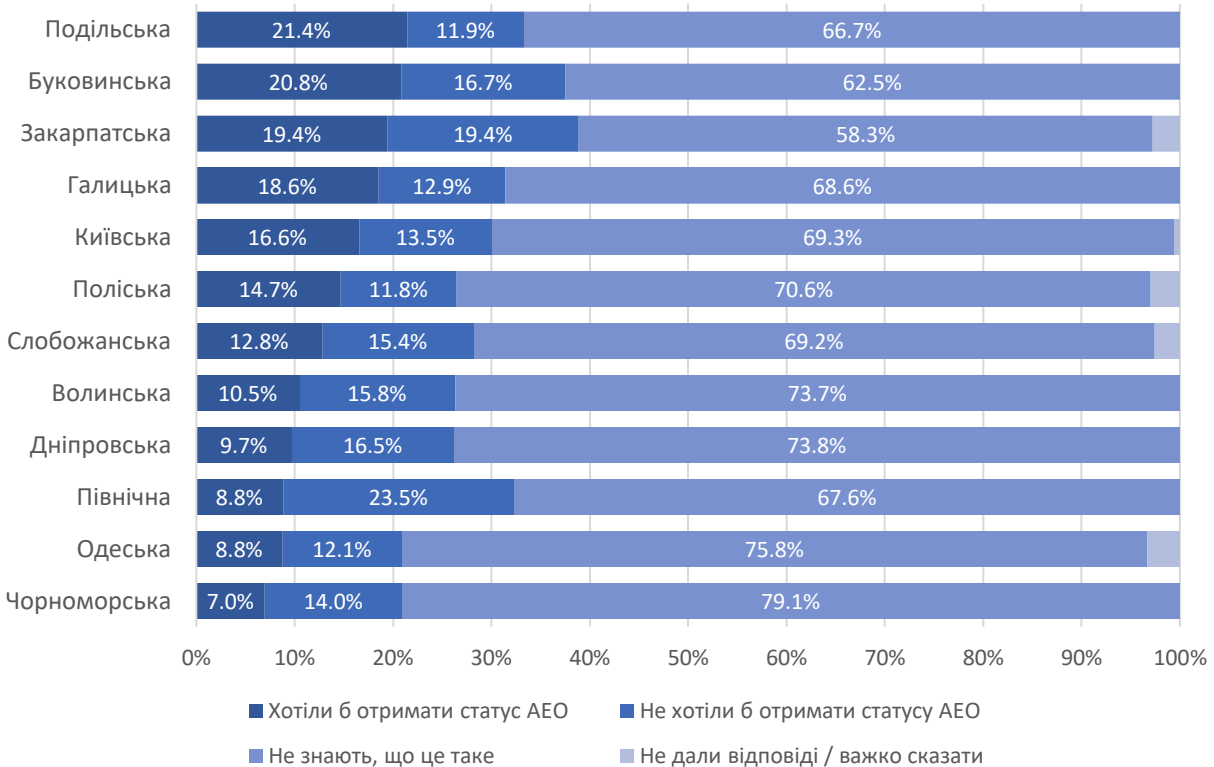
- Майже 70% опитаних не знають, що таке статус Авторизованого економічного оператора (АЕО). 14,7% повідомили, що хотіли б отримати статус АЕО. 15% повідомили, що не бажають отримати цього статусу.
- Це вказує на можливі прогалини в комунікації щодо цієї можливості. Це також може бути наслідком затримок у впровадженні інституту АЕО, що зменшило зацікавленість.
- Підприємства, що експортують та імпортують, найбільше зацікавлені в отриманні статусу АЕО.
- Великі підприємства приблизно удвічі частіше від малих та середніх та втричі частіше від мікро-підприємств хотіли б отримати статус АЕО.
- З-поміж підприємств різних секторів у цьому статусі найбільше зацікавлені у сфері послуг.

Рис. 32. Бажання отримати статус АЕО, % респондентів

- Найчастіше бажання отримати статус АЕО висловлюють підприємства на Подільській та Буковинській митницях.
- Найрідше – на Чорноморській митниці. На цій же митниці опитані найчастіше не знають про цей статус (79,1%).
- Найбільша частка респондентів, які не хотіли б отримати статусу АЕО, – на Північній митниці.

Рис. 33. Бажання отримати статус АЕО за митницею, % респондентів

8. Спільний митний контроль

- 68,1% підприємств позитивно оцінили ідею впровадження спільного митного контролю на митницях України та країн-сусідок.
- Ймовірно, завдяки цьому підприємства сподіваються отримати швидший/кращий сервіс на митниці або покращити його прозорість.
- Лише 3,2% підприємств оцінили цю ідею негативно.
- Між підприємствами різних видів ЗЕД та розмірів немає істотних відмінностей у сприйнятті ідеї спільного митного контролю.
- Найчастіше позитивні оцінки ідеї спільного митного контролю висловлюють у сфері послуг (79,2%).
- Найбільшу підтримку спільному митному контролю висловлюють підприємства на Волинській митниці, найменшу – на Дніпровській.
- Найбільше негативних оцінок цієї ініціативи – на Буковинській митниці.

Рис. 34. Оцінка ідеї спільного митного контролю на митницях України та країн-сусідок, % респондентів

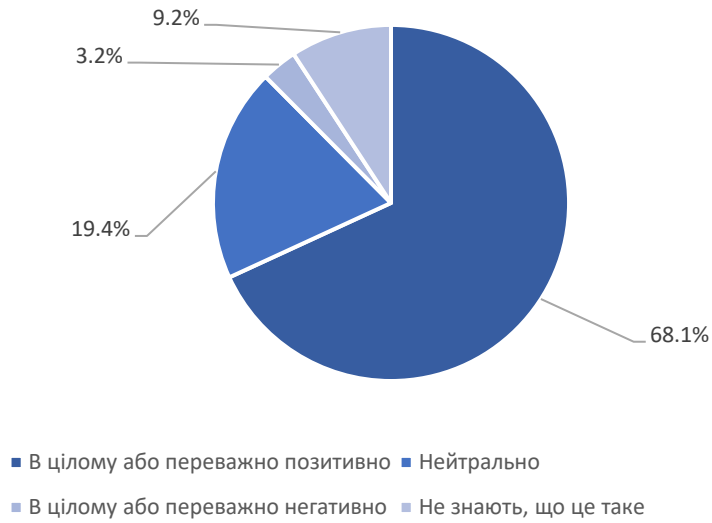
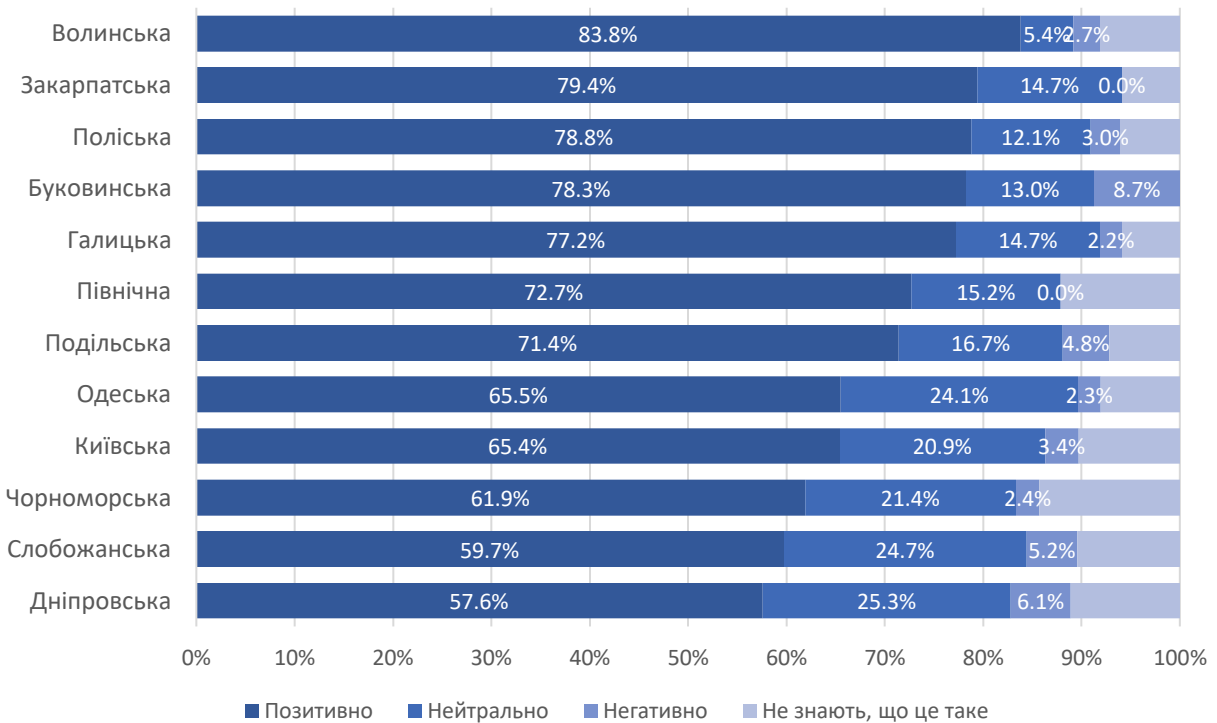

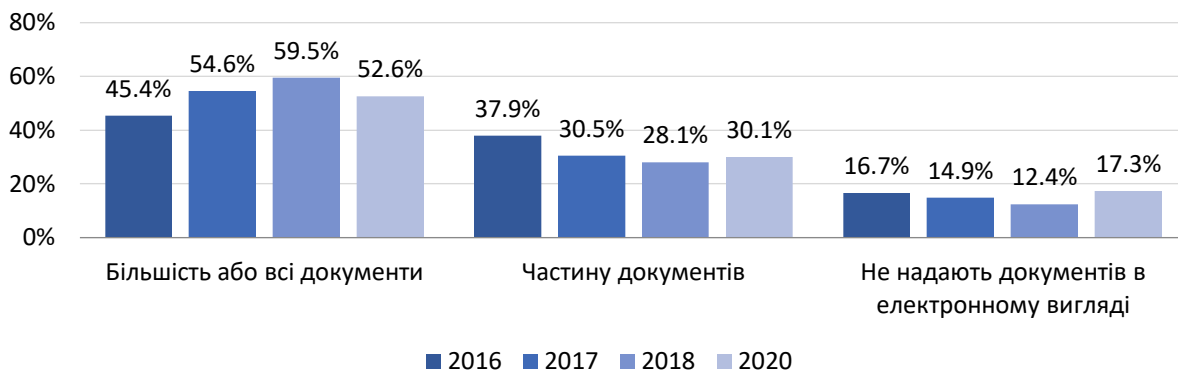
Рис. 35. Оцінка ідеї спільного митного контролю на митницях України та країн-сусідок за митницею, % респондентів

9. Електронний документообіг

- Близько половини підприємств подають більшість або всі документи в електронному вигляді, ще понад 30% – частину документів.
- Частка підприємств, що не надають документів в електронному вигляді, дещо зросла у 2020 році порівняно з попередніми хвилями опитування.

Рис. 36. Використання електронного документообігу у зовнішньоекономічній діяльності, %

- Виключно імпортери надають документи в електронному вигляді частіше від підприємств, що здійснюють експорт.
- Використання електронного документообігу зростає зі збільшенням розміру підприємств.
- Найактивніше електронний документообіг використовують с/г підприємства, найменше – у сфері послуг.
- На Одеській та Північній митницях підприємства найчастіше подають хоча б частину документів в електронному вигляді.
- На Чорноморській та Волинській митницях підприємства найрідше використовують електронний документообіг в ЗЕД. Більше 25% не подають документів в електронному вигляді на цих митницях.
- Найчастіше виключно в електронному вигляді надають платіжне доручення про сплату мита. Найрідше – ветеринарний сертифікат.
- Частота подання усіх документів лише в електронному вигляді зросла порівняно з 2018 роком. Особливо це стосується сертифікату відповідності/якості, сертифікату походження та контракту (+12 в. п. і більше).
- Ветеринарний сертифікат частіше від інших документів подають лише в паперовому вигляді.
- Документи, що часто подають виключно в електронному форматі, – платіжне доручення про сплату мита, декларація митої вартості тощо – серед тих, які найрідше подають лише у паперовому вигляді.
- Рахунок (інвойс) частіше від інших документів подають і в електронному, і в паперовому форматах.

Рис. 37. Рейтинг документів за часткою виключно електронного формату, % респондентів, що подавали ці документи

Рис. 38. Рейтинг документів за часткою виключно паперового формату, % респондентів, що подавали ці документи

Методологія опитування

Для того, щоб вивчити умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні, проблем, які постають перед бізнесом, та реформ і заходів з політики, які потрібні для того, щоб вирішити наявні проблеми, важливо почути думку бізнесу, який займається ЗЕД – імпортерів та експортерів. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводять регулярний моніторинг думки бізнесу з цих питань за допомогою опитування експортерів та імпортерів, яке відбувається раз на рік. Таке опитування дозволяє отримати «зворотній зв'язок» безпосередньо від представників бізнесу, які займаються імпортом та експортом та можуть зі свого досвіду розповісти про специфіку та проблеми цієї діяльності в Україні.

У 2015-2016 році ІЕД вперше провів такий моніторинг в рамках проекту «Діалог зі сприяння торгівлі». Ця хвиля опитування була експериментально-розвідувальною і охопила 381 підприємство, що здійснює ЗЕД. Польовий етап збору інформації проходив у квітні-серпні 2015 року. У наступні роки в рамках проекту «Діалог зі сприяння торгівлі» ІЕД провів ще три хвилі цього моніторингу:

- Друга хвиля моніторингу у 2016-2017 роках. Збір інформації для відбувся у жовтні-грудні 2016 року. Було опитано 1044 підприємства-учасники ЗЕД.
- Третя хвиля моніторингу у 2017-2018 роках. Збір інформації відбувся в листопаді 2017 року – лютому 2018 року. Було опитано 1019 підприємств-учасників ЗЕД.
- Четверта хвиля моніторингу була проведена у 2018-2019 роках. Збір інформації відбувся у жовтні-грудні 2018 року. Було опитано 1012 підприємств-учасників ЗЕД.

П'ята хвиля цього опитування відбулася у 2020 році в рамках проекту «Громадська ініціатива «За прозору та чесну митницю»». Польовий етап опитування проходив з 14 квітня до 9 червня 2020. Було опитано 1045 підприємств-учасників ЗЕД.

Польові етапи другої, третьої та четвертої хвиль опитування було здійснено компанією GfK Україна, а польовий етап п'ятої хвилі у 2020 році – дослідницькою агенцією Info Sapiens. Вибірки другої, третьої, четвертої та п'ятої хвиль опитування є репрезентативними в національному вимірі.

Опитування 2020 року було проведене методом кількісного телефонного опитування за допомогою комп'ютера (CATI – computer assisted telephone interviews). Усі інтерв'ю були проведені з представниками підприємства, які можуть оцінити економічне становище підприємства та умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності (власники, директори, заступники директора, головні бухгалтери, керівники відділу або заступники керівника відділу, пов'язаного зі здійсненням експорту чи імпорту).

В опитуванні взяли участь підприємства зі всієї України за винятком тих, які знаходяться на території тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також окремих регіонів Донецької та Луганської областей, що не контролюються урядом України.

На етапі аналізу даних контролювалася кількість спостережень для кожного параметра вибірки. Якщо кількість спостережень була недостатньою для проведення статистичного аналізу, такий аналіз не проводився і, відповідно, не наводиться у звіті.

Для проведення моніторингу ІЕД розробив стандартизовану анкету для опитування підприємств. У цьому звіті наведено порівняння результатів опитувань різних хвиль за рядом запитань,

формулювання яких у п'ятій хвилі опитування не змінилося у порівнянні з попередніми хвилями опитування у 2016-2018 року. Разом з цим, за окремими запитаннями наведено також порівняння з результатами першої хвилі опитування у 2015-2016 роках, однак, потрібно враховувати, що вибірка цієї хвилі опитування була відмінною від наступних, що може впливати на різницю у показниках.

Розподіл респондентів за митницями

Підприємства, що взяли участь в опитуванні, вказали, на якій митниці вони переважно здійснюють митне оформлення своїх товарів. У 2019 році у структурі Державної митної служби було утворено 16 митниць, серед них 14 регіональних митниць, а також Енергетичну митницю та Координаційно-моніторингову митницю. Найбільша частка опитаних підприємств (326 або 31,2% від усієї вибірки) здійснює митне оформлення на Київській митниці, яка об'єднала Житомирську, Київську, Київську міську та Черкаську митниці ДФС. Наступна за кількістю частка респондентів здійснює митне оформлення на Галицькій митниці, де було об'єднано три митниці: Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську. Послугами цієї митниці користуються 140 опитаних підприємств або 13,4% від вибірки.

На третьому місці за найбільшою кількістю опитаних підприємств, які вказали митницю, через яку вони експортують або імпортують свої товари, знаходиться Дніпровська митниця. На цій митниці, де були об'єднані Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська та Полтавська митниці, митне оформлення здійснюють 103 опитаних підприємства, що складає майже 10% від загальної кількості опитаних. Дещо менше підприємств – 91 або 8,7% від вибірки – вказали, що здійснюють митне оформлення на Одеській митниці. 78 підприємств здійснюють митне оформлення на Слобожанській митниці, яка об'єднала Сумську та Харківську митниці. Ці підприємства складають 7,5% від вибірки.

Послугами решти митниць користуються менші частки опитаних підприємств. Крім цього, 36 підприємств (майже 3,5% від вибірки) вказали, що здійснюють митне оформлення на інших митницях або не назвали митниці, де вони здійснюють таке оформлення.

Таблиця 1. Розподіл опитаних підприємств за митницею, де вони переважно оформлюють товари

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Азовська митниця (Донецька митниця Державної фіскальної служби України)	13	1,2%
Буковинська митниця (Чернівецька митниця ДФС)	24	2,3%
Волинська митниця (Волинська митниця ДФС)	38	3,6%
Галицька митниця (Івано-Франківська митниця ДФС, Львівська митниця ДФС, Тернопільська митниця ДФС)	140	13,4%
Дніпровська митниця (Дніпропетровська митниця ДФС, Запорізька митниця ДФС,	103	9,9%

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Кіровоградська митниця ДФС, Полтавська митниця ДФС)		
Закарпатська митниця (Закарпатська митниця ДФС)	36	3,4%
Київська митниця (Житомирська митниця ДФС, Київська митниця ДФС, Київська міська митниця ДФС, Черкаська митниця ДФС)	326	31,2%
Одеська митниця (Одеська митниця ДФС)	91	8,7%
Північна митниця (Чернігівська митниця ДФС)	34	3,3%
Подільська митниця (Вінницька митниця ДФС, Хмельницька митниця ДФС)	42	4,0%
Поліська митниця (Рівненська митниця ДФС)	34	3,3%
Слобожанська митниця (Сумська митниця ДФС, Харківська митниця ДФС)	78	7,5%
Східна митниця (Луганська митниця ДФС)	7	0,7%
Чорноморська митниця (Миколаївська митниця ДФС, Митниця ДФС у Херсонській області, АР Крим та м. Севастополі)	43	4,1%
Інша митниця	5	0,5%
Не вказали митниці	31	3,0%
Загальна сума	1045	100%

Митні пости, де підприємства здійснюють оформлення

Частина опитаних (352 підприємства) вказали митний пост, на якому вони переважно здійснюють митне оформлення. Митними постами, які найчастіше називали опитані підприємства, є «Краковець», «Ягодин» та «Аеропорт Бориспіль». На кожному з них здійснюють митне оформлення більше 30 опитаних підприємств або більше 3% вибірки. 693 підприємства або 66,3% вибірки не назвали посту, де вони здійснюють митне оформлення.

Таблиця 2. Розподіл опитаних підприємств за митницею, де вони переважно оформлюють товари

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Митний пост «Аеропорт Бориспіль»	34	3,3%
Митний пост «Житомир-центральний»	10	1,0%
Митний пост «Західний», м. Київ	11	1,1%
Митний пост «Столичний»	19	1,8%

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Митний пост «Святошин»	12	1,1%
Митний пост «Ягодин»	39	3,7%
Митний пост «Тернопіль-центральний»	10	1,0%
Митний пост «Чорноморський»	14	1,3%
Митний пост «Щербаківка»	12	1,1%
Митний пост «Західний»	21	2,0%
Митний пост «Краковець»	48	4,6%
Митний пост «Луцьк»	17	1,6%
Митний пост «Північний»	19	1,8%
Митний пост «Одеса-центральний»	18	1,7%
Митний пост «Рава-Руська»	13	1,2%
Митний пост «Ужгород»	10	1,0%
Інший митний пост	45	4,3%
Не вказали митного посту	693	66,3%
Загальна сума	1045	100%